

ra 114 farklı ülkeden 5096 medya mensubu ve katılımcı iştirak etmiştir.

TRT'nin yurt dışı eğitim faaliyetleri arasında iş başı eğitimler de yer almaktadır. Bu eğitimlerde katılımcılar, TRT'deki mesleğin profesyoneli olan elemanlardan doğrudan iş başında öğrenme fırsatı bulmaktadırlar.

1999-2023 yılları arasında, farklı kamu ve yükseköğretim kurumlarına yönelik toplamda 474 eğitim programı gerçekleştirilmiş ve bu programlara toplamda 14.328 kişi katılmıştır. Bu eğitimler, geniş bir yelpazede yer alan kamu çalışanlarına meslekî gelişim fırsatları sunarak kurumlar arası iş birliğini ve bilgi paylaşımını desteklemiştir.

Yine 1999-2023 yılları arasında öğrencilere yönelik doksan dokuz eğitim programı düzenlenmiş, bu programlara 15.594 öğrenci katılmıştır.

“TRT Gençler İçin Gazetecilik Projesi” kapsamında, 2017 yılından bu yana gençlere yönelik dijital gazetecilik atölyeleri düzenlenmektedir. Gerçekleştirilen atölye çalışmalarında gençlere; gazeteciliğe giriş temel konuları, yazılı-sözlü hikâye anlatımı, mobil araçlarla video çekim ve düzenleme teknikleri öğretilmiştir. Ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile bugüne kadar yurt içi ve yurt dışında gerçekleştirilen elli bir dijital gazetecilik atölyesi ile dezavantajlı konumda olanlar başta olmak üzere, farklı sosyal gruplardan ve coğrafi bölgelerden 2800'den fazla öğrenciye ulaşılmıştır.

TRT, sektörel deneyim aktarımının yanı sıra akademik ve bilimsel çalışmalara da önem vermektedir. Bu kapsamda, insanlık mirasına katkı sağlamak ve sosyal ve beşerî bilimlerdeki gelişmeleri ilk elden yayıncılığa aktarabilmek amacıyla 2016 yılından beri *TRT Akademi* adında bir ulusal hakemli dergi çıkarılmaktadır. *TRT Akademi* dergisi, yılda üç defa yayımlanmakta ayrıca yılda bir defa da özel sayılar hazırlanmaktadır.

TRT okul kanalları, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) müfredatı kapsamındaki okul derslerinin yanı sıra, bilim, teknoloji, sanat, kültür, spor ve yaşam becerileri alanlarındaki eğitim içeriklerini hedef izleyici gruplarının izleme eğilimleriyle uyumlu, ilgi çekici, eğlenceli formatlarla sunmak böylece öğrencilerin öğrenim, eğitim ve kişisel gelişim süreçlerini desteklemek amacıyla 23 Mart 2020 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. TRT Okul; TRT EBA Anaokulu, TRT EBA İlkokul, TRT EBA Ortaokul ve TRT EBA Lise olmak üzere dört kanaldan oluşmaktadır. TRT EBA, Covid-19 salgını döneminde tatil edilen ilk ve orta seviye okulların öğrencilerine, derslerini evden takip edebilmeleri imkânını sağlamıştır (bk. EBA).

TRT EBA

Haftanın yedi günü yayın yapan TRT Okul kanallarının içerikleri uzman öğretmenler tarafından hazırlanmaktadır. Her ders içeriği Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan müfredata paralel olarak ve etkili bir görsel anlatımla öğrencilere sunulmaktadır. Kanallarda yayımlanan derslerin tamamının (yabancı dil hariç) işaret dili ile anlatılmasıyla engeller ortadan kaldırılmaktadır. Türkiye’de yaşayan yabancı öğrencilere yönelik hazırlanan derslerle bir yandan uyum süreci desteklenirken diğer yandan da Türkçe eğitimi verilmektedir.

TRT EBA Anaokulu, okul öncesi çağındaki çocuklara görsel, duysal ve zihinsel gelişim süreçleri için ihtiyaç duydukları eğitimi sağlamaktadır. TRT EBA İlkokul, ilkokul öğrencilerinin müfredat derslerinin yanı sıra, aile içi iletişim, eğitim bilimleri, sinema, çocuk edebiyatı gibi aile ve çocuk ekseninde gelişen konuları ekrana taşımaktadır. TRT EBA Ortaokul, ortaokul öğrencilerinin eğitimlerini destekleyici programlarının yanında, bu yaş grubuna özel zengin içerikler üretmektedir. TRT EBA Lise, hafta içi belirlenen müfredat akışını takip ederken, hafta sonları ise üniversite sınavlarına hazırlanan öğrenciler için özel bir yayın akışı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

TRT web sitesi: trt.net.tr

Çankaya, Özden. *Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi TRT 1927-2000*. İstanbul 2015.

Mehmet Zahid SOBACI

TUHFE

Dil öğretim materyali; manzum sözlük.

Tuhfe (Arapça تحفة) Türkçe isim olarak “hediye, armağan”; sıfat olarak ise “hoşa giden (güzel şey)” anlamına gelir. “Birinin adına sunma, armağan

etme” anlamına gelen *ithaf* kelimesi de tuhfenin iştiraki olup onunla anlam bakımından ilişkilidir.

Geçmişten günümüze farklı alanlarda yazılmış birçok eserin isminde tuhfe kelimesine rastlanmaktadır. Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi’nin (ö. 1788) hat ve hattatlara dair eseri *Tuhfe-i Hat-tâtîn* Yûsuf b. Abdurrahman Mizzî’nin (ö. 1341) etraf türünün en meşhur örneği olan eseri *Tuhfe-tü’l-Eşrâf*, İbn Battûta’nın (ö. 1368-69) *Rihletü İbn Battûta* adıyla da tanınan *Tuhfetü’n-Nüzzâr* adlı seyahatnamesi, Memlük Kıpçak Türkçesi sahasına ait Arapça-Türkçe sözlük ve dil bilgisi kitabı *et-Tuhfetü’z-Zekiyye fi’l-Lugat-i’t-Türkiyye*, Nâbî’nin hac yolculuğunu anlattığı mensur-manzum eseri *Tuhfetü’l-Haremeyn*, Neşâtî’nin Sultan Veled’in şiirlerini serhetlediği manzum Farsça eseri *Tuhfetü’l-Uşşâk* bu eserlerden sadece birkaçıdır.

Terim anlamıyla kelime *iki veya daha fazla dilli manzum sözlükler* için kullanılır. Geleneksel eğitim sistemi içerisinde dil öğretiminde önemli bir yeri olan ve şiir şeklinde kaleme alınan bu sözlükler; içeriği, yapısı, kullanılan nazım şekilleri ve vezinleri ile edebî bir türün adı olarak tuhfe adıyla zikredilir. Nitekim tuhfe kelimesinin, *Tuhfe-i Şâhidî*, *Tuhfe-i Remzî*, *Tuhfe-i Fedâyî*, *Tuhfe-i Âsım*, *Tuhfe-i Lutfî* vb. manzum sözlük şeklinde yazılan bu kitapların birçoğunun adı olduğu görülmektedir.

Birçok işlevinin yanı sıra kelime öğretimi amacıyla yazılan manzum sözlüklerdeki şiirlerin ezberlenerek hafızada kalmasına bakarak tuhfe kelimesinin *yâdigâr* yani “herhangi birini veya bir şeyi hatırlatacak unsur” anlamı dikkate alındığında müelliflerin ezberlenmesi için yazdıkları bu eserlerinin, hafızalarda yadigâr olarak kalmasını arzu ve temenni ettikleri söylenebilir. Tuhfelerin zaman zaman *yâdigâr*, *bergûzar*, *risale*, *manzame*, *name*, *kitap*, *lûgat manzumesi*, *nazım*, *lûgat*, *lûgat-ı manzûme*, *nazm-ı lûgat*, *armağan*, *tuhfe-yi manzûme* gibi farklı kelimelerle de tanımlandıkları görülmektedir (Averbek, 2019: 66, 67).

İslam dünyasında XI. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanan manzum sözlükler başlangıçta, Kur’an-ı Kerim’in ve *Mesnevî*’nin daha iyi anlaşılmasına yönelik hazırlanan eserlerdi. Bu işlevinin yanı sıra zaman içinde dil öğretiminin de ilk ve temel kitabı olma özelliği kazanmıştır. İlk örnekleri Arapça’dan Arapça’ya kaleme alınmıştır. Daha sonraları ise Arapça’yı öğretmek maksadıyla Farsça’dan Arapça’ya olacak şekilde yazılmışlardır.

Farslar’a Arapça’yı öğretmek maksadıyla Edip Natanazzi (ö. 1106) tarafından XI. yüzyılda kaleme alınan *Düstûrî’l-Luga* iki dilli manzum sözlüklerin ilk ve kısmî örneği olarak kabul edilir. Bu alandaki kapsamlı ilk örneğin Bedreddin Ebû Nasr Mes’ûd

b. Ebû Bekir Ferâhî’nin XIII. yüzyılda kaleme aldığı *Nisâbü’s-Sıbyân* isimli Arapça-Farsça sözlüğü olduğu ifade edilmektedir.

Türk edebiyatında manzum sözlükler, dillerinden biri Türkçe olmak üzere öncelikle Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça olarak iki dilli yazılmışlardır. Sonraları Türkçe-Arapça-Farsça üç dilli sözlükler de kaleme alınmıştır. Bunların dışında Urduca-Farsça-Arapça-Türkçe gibi dört dilli ve Türkçe-Farsça-Arapça-Afganca-Hintçe gibi beş dilli manzum sözlükler de tertip edilmiştir. Osmanlı Devleti’nin çok uluslu yapısı gereği Türkçe-Ermenice, Türkçe-Fransızca, Türkçe-Bulgarca, Türkçe-Boşnakça vb. dillerde de manzum sözlükler hazırlanmıştır.

Türk edebiyatında ilk Türkçe-Arapça manzum sözlüğün 1392 yılında Abdüllatif b. Melek tarafından kaleme alınan *Lugat-ı Feriştioğlu* olduğu bilinmektedir. Bu sözlük, kendisinden sonra yazılan Türkçe-Arapça sözlükler için ilk örnek olma özelliği taşımaktadır.

Türkçe-Farsça manzum sözlüklerin bilinen ilk örneği ise Hüsâm b. Hasan tarafından 1400 yılında yazılan *Tuhfe-i Hüsâm* adlı eserdir. Şâhidî tarafından kendisinden sonra yazılan manzum sözlükler için önemli bir model olma özelliği taşıyan *Tuhfe-i Şâhidî* ise *Tuhfe-i Hüsâm*’a nazire olarak kaleme alınmıştır (bk. *Tuhfe-i Şâhidî*).

1424 yılında Abdurrahman Malkaravî tarafından yazılan *Ucûbetü’l-Garâyib fi Nazmi’l-Cevâhiri’l-Acâyib* isimli sözlük ise Türk edebiyatının bilinen ilk Arapça-Farsça-Türkçe manzum sözlüğüdür.

Sözlüklerin kısa şiir formatında yazılmaları, vezinli ve kafiye olması ezberlemeyi kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde eğitim çağına henüz girmiş bir öğrenci bu sözlükler sayesinde en az iki dilde yüzlerce kelimeyi, kelime öbeğini, fiilleri ve çekimlerini, temel dil kurallarını, atasözü, deyim ve kalıp ifadeleri öğrenebilmektedir. Gelenekli eğitim sistemi içinde manzum sözlüklerin dil öğretiminin yanı sıra eğitim çağı çocuklarına aruzu öğretme, belagatin temel sanatlarını sezdirme, kafiye bilgisini uygulamalı aktarmada kullanıldığı da görülmektedir. Ayrıca çocuklara nasihatler vererek onların ahlakî eğitimlerine katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Manzum sözlükler üç bölümden oluşur. Birinci bölüm sözlüğün mukaddime kısmıdır. Bu bölümde müellif besmele, hamdele ve salveleye yer verdikten sonra eserini yazma amacını ifade eder (sebeb-i telif). Müellif bu bölümde hayatına dair bilgilere de yer verir. İstifade ettiği kaynakları belirtir. Bazan da önceki tuhfelerde gördüğü sorunları dile getirir. Eserini nasıl yazdığını anlatır ve genellikle mahlasıyla birlikte eserine verdiği ismi de zikreder.

Her biri aynı vezinde yazılmış kıtalardan oluşan ikinci bölüm eserin sözlük kısmıdır. Bu bölümler de genellikle nazım ve mesnevi gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmışlardır ve bu şiirlerin başlıkları Arapça veya Farsça olur.

Hatime eserin son bölümüdür ve genellikle mukaddime gibi mesnevi türünde kaleme alınır. Bu bölümde eserin adı bazan tekrar zikredilirken dua ve tarih ile eser tamamlanmış olur.

Hacim olarak manzum sözlükler birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Bu çerçevede en kısa manzum sözlük olarak on beyitten oluşan Nezîm Frakula'nın Türkçe-Arnavutça manzum sözlüğüdür. 3297 beyitten oluşan Dilbikülé Cizîrî'nin *Nûbihara Mezinan* adlı eseri de bilinen en uzun manzum sözlüktür. Manzum sözlüklerde kelime sayısı sözlüklerin hacmine göre ortalama 1000 ile 3000 arasında değişebilmektedir. Çıkış amaçları Kur'an-ı Kerim'in ve *Mesnevî*'nin daha iyi anlaşılması olan manzum sözlüklerin bu temel işlevi dışında Osmanlı Devleti'nin dinî, siyasî, sosyal ve kültürel yapısı, toplumun günlük hayat rutinleri vb. hususlar da sözlüklerdeki söz varlığının kapsamını/sınırlılıklarını belirlemektedir. Tuhfe müellifleri, kelime seçiminde Kur'an'dan, zaman zaman kendinden önce yazılmış tuhfelerden, bazan ise mensur sözlüklerden veya İslam medeniyetinde kabul görmüş temel edebî metinlerden istifade etmişlerdir. Daha çok tematik söz varlığı üzerine kurulan bu sözlükler, yazıldığı dönemin dil hususiyetleri ile toplumun sosyal ve kültürel dokusunu yansıtan söz varlığı özelliklerini de içermektedir. Manzum sözlüklerde konularına göre tematik söz varlığının; geleneğin ve toplum hayatının da bir gereği olarak din ve tasavvuf, devlet ve cemiyet, insan, kozmik unsurlar ve tabiat şeklinde dört ana başlık etrafında toplandığı ifade edilebilir.

Sözlüklerde beyit sayısı başlangıç eserlerinde pek sistemli olmamakla birlikte sonraki dönemlerin sözlüklerinde düzenli olduğu ve manzumelerin beyit sayısının azaldığı görülmektedir. Söz geliş *Güher-rîz* müellifi, çocukların manzumeleri daha kolay ezberleyebilmesi için her bir manzumeyi/kıtayı altı beyit olarak yazmıştır.

Manzumelerde daha çok aruz vezninin, ezberlenmesi kolay kalıpları kullanılmıştır. Öğrencinin aruzu da öğrenmesi hedeflendiğinden manzumelerde farklı aruz vezinleri kullanılmış ve manzumeler daha çok bu vezin kalıplarının öğretimine yönelik beyitlerle tamamlanmıştır.

Kelime öğretiminde müelliflerin, birbirine yakın seslerden oluşan, sesteş veya kökteş kelimeleri bir arada, aynı mısra veya beyitte kullanarak çeşitli yöntemler izledikleri söylenebilir. “Bâz-güne aksinedür dahı gül-güne figer/Dürlü dürlü gün-a-gün

başı aşaga ser-nigûn (129, Şâhidî)” ve “Ber göğüs ber üzre ber mîve ilet mânada ber/Der kapudır der-dere derde dimek yırt dirse der (12, K., Remzî)” beyitleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Bunun yanında, “Münc ü zünbûr arı kendû toğan bal engebîn/Tatlu nûşîn acı telh ü zehr nîş ü hem şereng (487, Vehbî)” örneğinde olduğu gibi kelime öğretiminde zıt ve yakın anlamlı kelimelerin bir mısradan veya beyitte birlikte verilmesi yöntemine de başvurulmuştur.

Sözlüklerde ise kelimeler, “Hum küp dimekdür egri ham u kej dinür dahı/ Büklümleñüp tolaşmış olan nesne ham-be-ham (514, Vehbî)” ve “Biri birine tolaşmış dimedür pîç-â-pîç/Mûy kıl şâne tarak saç bölgesidür gîsû (599, Vehbî)” örneklerinde olduğu gibi kelimelerin kendisinin ve anlamının akılda kalıcılığını sağlamak amacıyla anlamı veya açıklamasıyla birlikte verilmektedir.

Aynı kavram alanına giren kelimeleri bir mısradan, beyitte veya şiirin tamamında kullanmak, manzum sözlüklerin belirgin özellikleri arasında yer alır. “Rûz gün hefte şufûde mâh aydır yıl da sâl/Şod numâyân oldu zâhir mâh-ı nev ya'ni hilâl/Cum'adır âzîne şembih irtesi dîrûz dün/Dûş dünki gice misli yok dimekdir bî-hemâl (Tuhfe-i Remzî 236, 237)” mısraları buna örnek olarak zikredilebilir.

Manzum sözlükler genel çerçevede kelime öğretimi üzerine inşa edilmiş olmakla birlikte, bu sözlüklerde cümle değerinde iki dilde karşılıklı mısralara da yer verilmektedir. “Kim ki ister ilm o lâzımdır gönülden meyl ide/Her ki hâhed dâniş u bâyed kuned ez-dil heves (15. K. 172, Remzî)” örneğinde de görüldüğü üzere, bu cümleler sayesinde her iki dilin de söz dizimi hakkında bir farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

Dillerinden biri Türkçe olan manzum sözlüklerin en önemli müşterek özelliği, beyitlerin/mısraların Türkçe'nin söz dizimine uygun olarak yazılmış olmasıdır. Diğer bir ifadeyle dil öğretimi Türkçe üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle Osmanlı eğitim kurumlarında dil öğretimi materyali olarak kullanılan iki dilli veya üç dilli bu sözlüklerin, sadece yabancı bir dilin öğretiminde değil aynı zamanda Türkçe'nin öğretiminde de önemli bir yeri olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, Yusuf. “Manzum Sözlüklerin Modern Sözlükçülüğe Uygulanabilirliği”. *Turkish Studies*. 4/4 (2009), s. 30-46.
- Alkan, Mustafa. *Mecmû'a- Milli Kütüphane 2727 [Sübha-i Siyân, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Aruz Risalesi vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. YLT, Erciyes Üniversitesi, 2008.
- Averbek, Güler Doğan. “Dillerinden Biri Türkçe Olan Manzum Sözlükler Üzerine Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 21 (2018), s. 85-114.

a.mlf. "Anadolu Sahasında Müstakil Bir Tür Olarak Manzum Sözlükler (Tuhfeler)". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 23 (2019), s. 62-83.

Gültekin, İbrahim. *Dil Öğretiminde Tarihî Derinlik: Manzum Sözlükler*. İstanbul 2021.

Kılıç, Atabey. "Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân". *Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan)* 6-7 Mayıs 2005. haz. E. Azlal – N. Karadağ – M. E. Karahan. Şanlıurfa 2006, s. 186-199.

Kut, Günay. "Anadolu'da Türk Edebiyatı". *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*. ed. E. İhsanoğlu. İstanbul 1998, II, 21-68.

Öz, Yusuf. *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*. Ankara 2010.

Taştan, Erdoğan. "Çemişgezekli Nasûh Efendi'nin Tuhfe-i Nushî Adlı Manzum Sözlüğü". *Social Sciences: A Fresh Start/Sosyal Bilimler: Yeni Bir Başlangıç*. ed. T. Çotok – Y. Şahin. Sarajevo 2016, s. 86-95.

Tiryakiol, Selim. *Dil Öğretimi Geleneğimizde Manzum Sözlükler (Tuhfe-i Âsum Örneği)*. YLT, Marmara Üniversitesi, 2013.

İbrahim GÜLTEKİN

Tuhfe-i Şâhidî (XVII. yüzyıl el yazması, British Library)

“TUHFE-i ŞÂHİDÎ”

Farsça-Türkçe manzum sözlük.

Öğrenciler ve eğitime yeni başlayanlar için ezber yoluyla kelime ve gramer öğretimi ile kültür, edebiyat ve aruz bilgilerine öğrenme imkânı sunan manzum tuhfeler, öğrenciye cazip gelmesi ve öğrenmeyi kolaylaştırması bakımından tüm eğitim tarihinde ilgi görmüş eserlerden biridir. Bu itibarla Osmanlı dönemi sıbyan mekteplerinde manzum sözlüklerin (Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe) çocukların ve gençlerin eğitiminde kullanılması geleneğinin örneği olarak değerlendirilebilecek *Tuhfe-i Şâhidî*, Muğlalı bir Mevlevî şeyhi olan İbrâhim Şâhidî'nin 1514 yılında *Tuhfe-i Hüsam*'a nazire olarak

kaleme aldığı bir Farsça-Türkçe manzum sözlüktür. *Tuhfe-i Şâhidî*'de Farsça kelime öğretiminin yanı sıra “Gele evzânla etfâle kudret” mısrasıyla çocuklara aruz öğretiminde yardımcı olma, “Olalar ilm-i Mevlânâ'ya kabil” mısrasıyla da başta mesnevi olmak üzere Mevlânâ'nın eserlerinin anlaşılmasına hizmet etme amaçlarının güdüldüğü görülmektedir. Ayrıca bazı kelimelerin Arapça karşılıklarının da verildiği sözlükte farklı türlerde 1400 kelime bulunmaktadır. Kütüphanelerde 146 yazmasına ve 57 şerhine ulaşılan *Tuhfe-i Şâhidî* besmele, hamde, salvele, sebep-i telif ve duadan oluşan altmış bir beyitlik mukaddime bölümüyle başlayıp altı beyitlik tarih bölümüyle sona erer. Eserin sözlük kısmı, her birinde aruzun farklı bir vezninin kullanıldığı yirmi yedi bölüm halinde düzenlenmiştir. Osmanlı döneminde Farsça öğrenmek isteyenlerin baş ucu kitabı olan *Tuhfe-i Şâhidî* Arapça, Latince ve İngilizce'ye tercüme edilmiş ve kendisine birçok nazire yazılmıştır. Kusûrî'nin *Tazmîn-i Tuhfe-i Şâhidî*'si, Denizlili Mustafa b. Osman Keskin'in *Manzûme-i Keskin*'i ve Antepli Fedâî Mehmed'in *Tuhfe-i Fedâî*'si, Şâhidî lûgatına nazire olarak yazılan eserlerden bazılarıdır. *Tuhfe-i Şâhidî* şerhleri arasında da ön plana çıkanların Bosnalı Südî, Abdülkadir b. Ömer Bağdâdî ve Nâdîde Ahmed Hâfız tarafından yapılanları söylenebilir.

İmamoğlu (2004) ve Kılıç (2007) tarafından Latin harflerine aktarılan *Tuhfe-i Şâhidî*'nin şerhleri ile ilgili akademik çalışmalar günümüzde (Öz, 1999; Gümüş, 2006; Demirci, 2013; Köse, 2017; Barlak, 2020; Yazar, 2020) çoğalmaktadır.

KAYNAKÇA

Barlak, Eyup. *Abdülkâdir bin Ömer el-Bağdâdî'nin Şerh-i Tuhfe-yi Şâhidî'si (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Dr.T. Erciyes Üniversitesi, 2020.

Çıpan, Mustafa. “Şâhidî, İbrâhim”. *DİA*. 2010, XXXVIII, 273-274.

Ekici, Hasan. “Bosnalı Atfî Ahmed Efendinin Şerh-i Tuhfe'si ve Şerh Metodu”. *Külliyat: Osmanlı Araştırmaları Dergisi*. 2 (2017), s. 19-36.

İmamoğlu, Ahmet Hilmi. *Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü, İnceleme-Metin*. Muğla 2004.

Kılıç, Atabey. “Türkçe - Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)”. *Turkish Studies*. 2/4 (2007), s. 516-548.

Köse, İlham. *Bosnalı Südî (ö. 1600)'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: İnceleme, Çeviriyazılı Metin*. Dr.T, Marmara Üniversitesi, 2017.

Öz, Yusuf. *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*. Konya 1999.

Tanç, Nilüfer. “Tuhfe-i Şâhidî (Şâhidî)”. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tuhfe-i-sahidi-sahidi>. (Erişim tarihi: 19. 11. 2022).

Yazar, Sadık. “Tuhfe-i Şâhidî'nin Osmanlı Telif Geleneğindeki Etkisine Farklı Bir Örnek: Hatîb'in Hibetü'l-Vehhâb'ı”. *KÜLTÜRK: Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 2 (2020), s. 97-131.

Talat AYTAN